

22/52

HEKELGEM EN DE GROOTE OORLOG

KENMERKEN

VERTREK & AANKOMST	parking aan de kerk van Hekelgem
LENGTE	3,7 km
WEGEN	3 km verharde weg 0,7 km onverharde weg
TYPE	niet geschikt voor rolstoelen en buggy's
CONTROLE	12/12/2025

BLIKVANGERS

H. Hartkapel in de Kwezelsweg
O.L.V.-ter Kouterkapel op de Zwartenberg
WZC Van Lierde
Sint-Michielskerk

De deelgemeente Hekelgem is relatief goed door de Grootte Oorlog geraakt. Deze wandeling brengt ons langs een paar stopplaatsen waar aan de hand van enkele verhalen een beeld geschetst wordt van het reilen en zeilen van deze gemeente gedurende de Grootte Oorlog.

ROUTE

Vanaf de parking stappen we rechts, voorbij de kerk, de Bellestraat en even verder (op de hoek Café Onder den Toren) rechts de Fosselstraat in. 200 m verder steken we het zebrapad links over (volg 101) en lopen in het Kapruintje (voetweg 51). Op de T slaan we links de Kapruinweg in (KNP 101, volg 19). We komen in de Kerkstraat, gaan 100m rechts en daarna links de Kwezelsweg in (volg 19). Op de T loopt de wandeling naar rechts (volg 19) en komen we op de Brusselbaan. We stappen naar links tot de Grobbestraat (KNP 19, volg 115) (rolstoelgebruikers: blijf de N9 rechtdoor volgen tot links we links de Molenberg nemen).

We komen op de kruising van de Grobbestraat en de Molenberg en dwarsen deze laatste en nemen de Romeinse Weg en volgen die verder naar links (volg 115). Op de volgende T gaan we naar links en komen terug op de Molenberg. We stappen rechts voorbij de Oude Molen en aan de volgende T slaan we rechts de Zwartenberg in en aan de volgende splitsing gaan we links de Kouterweg in (volg 104). We komen uit aan de Bellestraat, (we steken veilig over via de verkeerslichten-drukke baan!) en vervolgen onze route rechtdoor via de Kasteelstraat. We volgen deze straat tot we voorbij het kruispunt links het Pastorie-paadje instappen. (rolstoelgebruikers: ga in de Kasteelstraat naar links; iets verder rechts staat de pastorie, we stappen 20m rechtdoor (KNP 103, volg 101). Rechtover de kapel stappen we naar de kerk. Aan de Bellestraat gaan we naar de parking.

H. HARTKAPEL IN DE KWEZELSWEG

In Hekelgem begon de oorlog op **21 augustus 1914**. Om 7 uur 's morgens verscheen, blijkbaar toch nog onverwachts, de voorhoede van de vijand, opkomende langs het Mazits. Een paar uur later kwam dan de eerste legerafdeling bestaande uit **'Ulanen'**. Dat waren ruiters met op hun hoofd ne **'kebben'** of nen **'hellem'** met een platte stalen plaat er op. Ze zaten op paarden die nogal vurig waren. Ze maakten veel lawaai met hun hoefijzers op de straatstenen, en iedereen liep naar buiten om te kijken. Maar de Ulanen, geweer in de aanslag, bevelen iedereen terug naar binnen te gaan. Diezelfde dag, bij hun doortocht langs **Den Beer**, hebben de Duitsers de machine van de stoomtram opgeblazen. De doortocht langs de Fossel en de Kerkstraat naar Teralfene en zo verder naar Ninove heeft geduurd van 9 uur 's morgens tot 5 uur in de namiddag! Men schatte dat er ongeveer 8000 man was doorgetrokken. Het zag grijs van de soldaten. Op hun doortocht hebben de Duitsers in verschillende huizen ingebroken, om allerlei proviand op te eisen, maar al bij al leek de schade nog mee te vallen. De enige schermutselingen, tussen Belgische en Duitse militairen, hebben blijkbaar op 1 september plaatsgevonden, zonder dat er doden of gewonden gevallen zijn. Zo waren dus de eerste oorlogsdagen voor Hekelgem, zonder al te veel erg verlopen en dus kon het leven zijn min of meer gewone gang gaan. Er werd verder onderwijs gegeven en de onderwijzers werden regelmatig betaald. Er werd zelfs aan iedere leraar een buitengewone levensduurtebijslag van 200 frank betaald in de jaren 1917 en 1918. In oktober 14 werd er door de geestelijkheid, een omhaling gedaan bij de inwoners. Zij haalden 2.100 frank bij mekaar, waarmee in Gent bloem en meel werd gekocht om aan de noodlijdende gezinnen brood te bedelen. Dit is blijven doorgaan tot wanneer het **'comiteit'** opgericht werd dat voor de voedselbedeling kon instaan. Er werd door de zusters ook een **'schoolsoep'** ingericht. Elke middag soep met boterhammen. In januari 16 werd de schoolsoep vervangen door de **'volkssoep'**. Gesteund door particuliere giften, konden de zusters o.m. 2.500 paar blokken kopen en honderden **'costuumpjes'** voor de arme kinderen laten maken. Zo werden er tijdens de oorlogsjaren, nog altijd kinderen geboren, alhoewel het aantal vanaf 1916, met de helft verminderde: van 78 in 1915 naar 42. Er waren natuurlijk heel wat jonge mannen onder de wapens! Het aantal overlijdens bleef relatief constant, rond de 60 per jaar, met een uitschieter van 75 in 1918. Was er toen al sprake van 'de Spaanse Griep'?

(uit het parochiaal verslag opgemaakt door pastoor Willems)

DE SMOKKEL

Een bijzonder aspect van het oorlogsleven in Hekelgem en omliggende parochies, was te wijten aan hun ligging op de grens van Brabant en Vlaanderen. Brabant was 'Gouvernementsgebied' waar alles door de bezetter opgeëist werd en Vlaanderen was militair **'Etappengebied'** waar toch nog één en ander beschikbaar was. Wat voor de Duitsers verborgen kon blijven, werd aan de smokkelaars verkocht. Zo ontstond er dus een bloeiende **smokkelhandel**. Vooral de patatten waren in trek en de Duitsers deden dan ook huiszoekingen naar de kartoffelen, al dan niet op basis van verklipping door de burens.

O.L.V.-TER KOUTERKAPEL

We staan hier op de **Zwartenberg** bij de Onze-Lieve-Vrouwe-ter Kouterkapel. Deze kapel werd gebouwd door ene Maurice Chaumont, bewoner van het fraaie landhuis dat hier ooit stond. **Maurice Chaumont** werd geboren te Ieper in 1882, hij was een oud-strijder van Wereldoorlog I. Na de oorlog trouwde hij met Jeanne Braun, een dame uit Maastricht. Ze gingen in de Nazarethstraat te Aalst wonen en in 1949 verhuisden ze naar hier, op de Zwartenberg in Hekelgem. Ze woonden er samen met hun trouwe huishoudster Maria Bruyninckx uit Meldert. Over de bouwer van de kapel, mijnheer Chaumont valt heel wat te vertellen. Hij gaf deze opdracht aan metselaar Frans De Greef en er wordt verteld dat zijn foto in een doos werd gestopt en ingemetseld onder het kapelletje. Ja, zo'n eigenaardigheden mocht men verwachten van meneer Chaumont. Het was een gemoedelijk, maar curieus man, vooral een verwoede verzamelaar van antiques. Het rondrijden in het dorp aan een slakkenganje met zijn hele oude auto (een Minerva) was een evenement vooral voor de jeugd, die geen moeite had om hem al joelend te volgen en zelfs voorbij te steken. Hij reed immers per auto toen die vehikels op onze wegen nog zeldzaam waren, hij bezat een radio toen velen nog geen weet hadden dat die wonderlijke dingen bestonden. Vooral was hij een geestdriftig fotograaf, toen foto's nog kostbaarheden waren, die slechts bij heel speciale gelegenheden konden gemaakt worden.

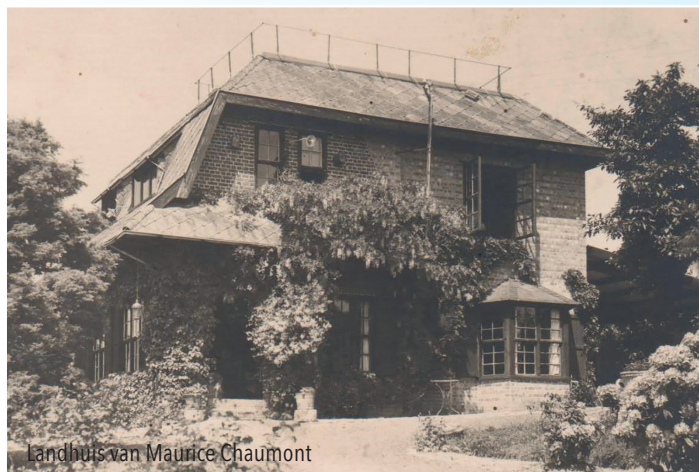
Verdeling van de bloem in Hekelgem 1919

Comiteit Hekelgem - leden en bedienden 1919

Maurice Chaumont - Jeanne Braun en huishoudster Maria Bruyninckx

Landhuis van Maurice Chaumont

HET WZC VAN LIERDE

In de zomer van 1918 werd er een groot offensief verwacht in Noord-Frankrijk, vandaar de vele vluchtelingen o.a. uit Wervik en omgeving uit het door de Duitsers bezet gebied. In de 'Gazet van Assche' meldt men: '17 juni maandagnamiddag 50 vluchtelingen te Assche'. Uit de **kronieken van de abdij Affligem** vernemen we dat reeds op 10 juni van dat fameuze jaar 1918, 17 vluchtelingen van Wervik ontvangen werden en ook melding dat er 200 in de parochie toegekomen zijn.

Op 21 en 28 april 1918 vond een '**Groot liefdadigheidsfeest**' plaats in de zaal van de Katholieke Gilde ten voordele van de krijgsgevangenen van Hekelgem en vluchtelingen uit Wervik. Die vluchtelingen vonden onderdak bij particulieren in Teralfene en Hekelgem, maar vooral kregen zij onderdak en verzorging in het toenmalige rusthuis '**Van Lierde**'.

Op 6 augustus 2014 werd hier op de gemeente een brief ontvangen van Jean-Luc Suing uit de gemeente Teteghem in Noord-Frankrijk. Jean-Luc Suing was op zoek naar het graf van zijn overgrootvader Felix-Marie-Joseph Suing geboren Linselles (Noorddepartement) op 19 augustus 1849. Hij stierf volgens zijn bewering tijdens de uittocht van 1918 in Hekelgem.

De graven van de overledenen bevonden zich in die periode nog rond de parochiekerk van Hekelgem maar zijn echter ontruimd.

In het register van overlijden staat inderdaad genoteerd dat Felix Marie Joseph Suing overleden was in het gasthuis aan de Bellestraat op 26 oktober 1918, oud 35 jaar en beroep twijfeler. In die periode werden nog een tiental sterfgevallen genoteerd, blijkbaar vluchtelingen hoofdzakelijk uit Linselles en omgeving; de meesten overleden hier in het rusthuis. Merkwaardig dat op enkele weken tijd zo'n een sterfte was onder de vluchtelingen die aanspoelden in onze gemeente. Wat was de oorzaak? Voor de hand ligt dat zij het slachtoffer waren van **de Spaanse griep**, maar de harde bewijzen daarvan zijn er niet. De gemeente Linselles is ons vooral dankbaar dat wij hun vluchtelingen op een waardige manier opgevangen hebben en hun een goede verzorging gegeven hebben.

DE SINT-MICHIELSKERK

'Bij de inval van de Duitsers werden kelken, monstrans, kerkregisters in veiligheid gebracht; aan de kerk zelf was er geen oorlogsschade. Wel moest de Belgische vlag van de toren gehaald worden en mochten vanaf 3 september 1914 de kerkklokken niet meer luiden'.

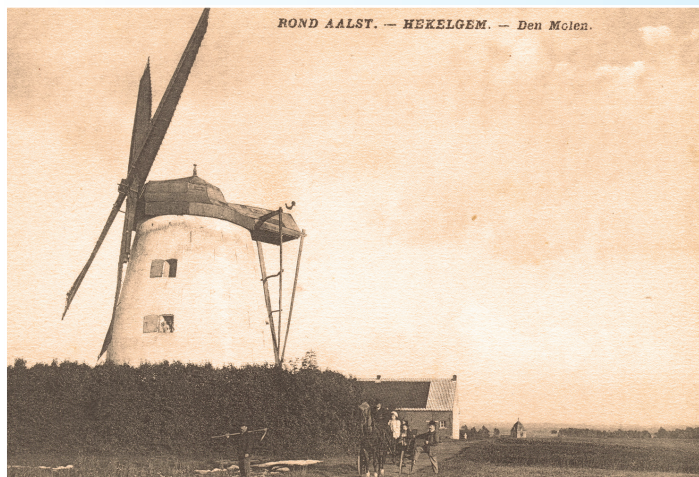
in 1915: 'Mocht een bisschoppelijke brief niet voorgelezen worden in de kerk; hij werd bij de pastoor opgehaald door de Duitsers de avond voor het aflezen. Als alternatief stelde de pastoor een processie voor naar de **grot van Teralfene**. Dat mocht doorgaan van de Duitsers maar zonder veel 'luister'; een preek aan de grot was verboden. De pastoor verzette zich fel tegen de inventarisatie van de kerkeigendommen; de Duitsers geraakten toch binnen en maakten inventaris van klokken en orgel (voor koper, brons, tin). Alles bleef evenwel ter plaatse behouden'.

'Bij het begin van de oorlog gaven de gelovigen grote blijken van godsdienstigheid; elke avond rozenkrans, boetprocessie; grote opkomst erdiensten, communiegang ook van mensen die voorheen niet naar de kerk kwamen. Naarmate de oorlog vorderde verminderde het aantal kerkgangers en de devotie zienderogen. De oorzaak? Er was teveel gemakkelijk verdiend geld in omloop; er werd veel geld gewonnen door het smokkelen, dat moest lichtzinnig verteerd worden'.

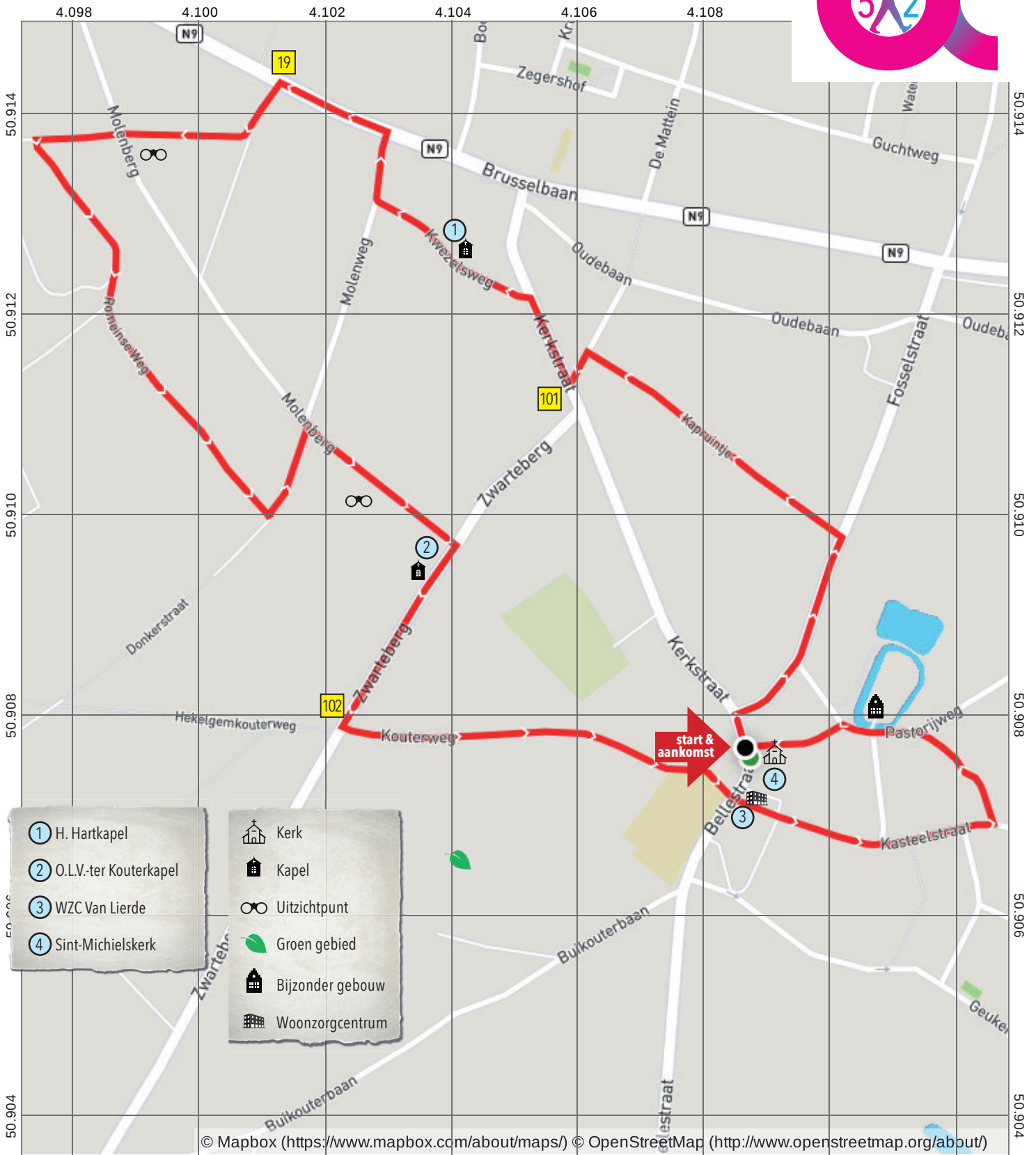
'De aftocht van de Duitsers is hier in 1918 goed en kalm verlopen. De Duitsers eisten wel een gebouw op dat als '**kommandatur**' moest dienen; ze viseerden het gasthuis (nu Rustoord van Lierde). Het moest op 2 september binnen de twee uur ontruimd zijn. Zieken werden overgebracht naar het klooster rechtover en in de klassen geïnstalleerd. Resultaat van de commotie 'het berechten van twee zieken en het overlijden van twee'.

(uit het parochiaal verslag opgemaakt door pastoor Willems)

Aan de **Sint-Michielskerk** staat het oorlogsmonument 1914-1918. Op dit monument staan de namen vermeld van 6 personen. Dit monument staat hier sinds 1950, vandaar dat ook de slachtoffers van de **Tweede Wereldoorlog** vermeld staan. Het eerste monument voor de herdenking van 1914-1918, stond aan de zijkant van de kerk, dit monument is echter verdwenen. Op een oude postkaart van de kerk is het monument nog vaag te zien. Het was een soort van kruis met een wit marmeren plaat met de namen van de slachtoffers. Momenteel staat er wel nog een gedenksteen met 2 namen van gesneuvelden, maar of dit deel uitmaakte van het vroegere monument is niet geweten.

HEKELGEM EN DE GROOTE OORLOG

© Mapbox (<https://www.mapbox.com/about/maps/>) © OpenStreetMap (<http://www.openstreetmap.org/about/>)

1.2°E
1/26/21

